

Dr. M. Kâmil Berk, “Zeyrekde Hamdi Bey Eczanesi,” Türk Eczacıları Birliği Mecmuası,” c.1, sayı 3, (Eylül 1958), s.18-20

Zeyrekde Hamdi Bey Eczanesi

Yazan: Dr. M. Kâmil Berk (*)

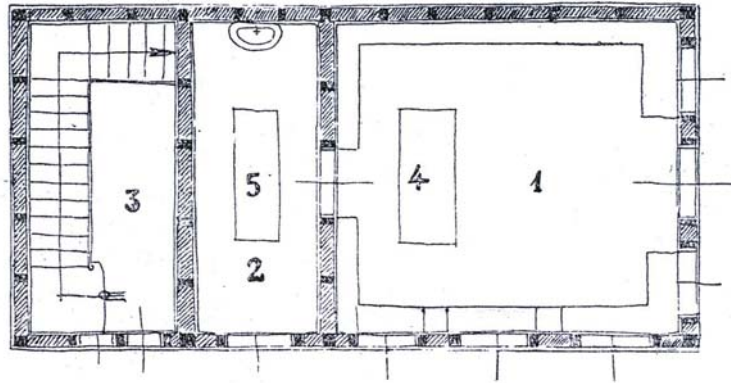
Bundan takriben 68 sene evvel (1305=1889) Zeyrek mahallesinde, Zeyrek caddesinde ve Zeyrek Câmîinin (Şemsi-Safâ hatun Câmii) arka kapısı karşısında, 8 numaralı evde, ana, babam ve benden dört yaş küçük ve bu sene ölen kızkardeşimle, annemiz ayrı, ağabeyimin evinde kışları oturur ve yazları Bulgurluya giderdik.

Ben de evvelâ Zeyrek iptidâi mektebine giderdim.

Mektebi bitirdikten sonra, İlk okul binası ile Zeyrek Camii arasındaki, ahşap Zeyrek Rüştiyesine devam ettim.

Bu mektebin tedrisatı mahdut olduğundan babam tütün tüccari Dramalı, ilmiyye mensubu, Hacı Süleyman Efendi merhum, beni Fatih Askeri Rüştiyesine yazdırdı.

Gerek Zeyrek Rüştiyesine ve gerek Fatih Askeri Rüştiyesine giderken, Zeyrek Câmii avlusu karşısında köşe başında bir eczane vardı ve dış camlarına, belki yıldızlı harflerle “Ecza-hanei Hamdi” yazılı idi. Camekânlarında gördüğüm, büyük kırmızı ve mavi su dolu vazoları seyir ederdim. Başka bir tarafta böyle bir dükkân görmediğimden dikkatimi çekerdi.

Merhum Hamdi Beyin Eczanesinin Krokisi: 1 — Asıl eczane mahalli, 2 — Lâboratuvar. 3 — Hususî ikametgâh (müstakil), 4 — Banko, 5 — Tezgâh.

Küçük raflara dizilmiş ilâç şişeleri ve kutuları dikkatle gözden geçirirdim. Bazan da, o zaman adet olan ve bazı bünyevi hastalıklarda ve ağrılarda, kulunçlarda iyi geldiği kanaatiyle nohut yakısı yapmak için, tesbih gibi dizilmiş ve camekânlara asılmış susam (Iris) kökü dizileri asılmış idi.

Bazan eczanenin Zeyrek yokuşuna nazır kapısı önünde, kara sakallı, orta boylu, pek hafif tıknazca birinin ayakta durarak, gelip geçenlere baktığını görür idim.

Ara sıra eczaneden, ilâç almak üzere, beni gönderirlerdi. Eczanenin içi dışından ziyade dikkatimi çekerdi, ve içerisinde, eczaneye mahsus ve arka kısmına yakın bir yerde banko tabir

edilen, içi ve üstü irili ufaklı, şişe ve kutularla, parlak şişe ve kavanozlarla dolu kısmı da en ziyade dikkatimi çekerdi.

Yine eczaneye girdiğim zaman, kapıya nisbetle sağ taraftaki dolaplarda sıralanmış, beyaz kavanozlarla üzerinde, o zaman anlamadığım, ecnebi siyah harflerle yazılmış ve yazılarının etrafı yaldızlı çiçeklerle süslenmiş üstü mavi kavanozlar vardı.

İlaç yaptırmak için beni eczaneye gönderdikleri zaman, koyuca renkli bir perde ile eczanenin arka kısmında bir yer vardı ki, perde aralığından gördüğüme göre, orada beyaz gömlek giyerek ilaç hazırladığını ve şişeler ile ellerini yıkadığını görür idim.

Oniki yaşından sonra, yani bundan 68 sene evvel, babam vefat ettiğinden, biz de Zeyrek yokuşu başında Çinili odalar Sokağında Şahenuban mahallesinde bir ev satın alarak orada oturduk ve Fatih Askeri Rüştiyesine devam ettiğimden, Zeyrekdeki Hamdi Bey Eczanesinin ne olduğunu şahsen bilmiyorum. Fakat bir müddet sonra Kadırgada Tıbbiyeyi Mülkiye Mektebine giderken, Şehzadebaşında, Veznecilerde, Hamdi Bey Eczanesini orada gördüm. Köşe başında büyük bir eczane idi ve gene Zeyrek'teki Eczacı Hamdi Beyi yaşlanmış olarak gezer ve oturur görürdüm (1312-1318).

İbrahim Alâeddin Gövsa, **Meşhur Adamlar** isimli 1933-1935 tarihli kitabının 673 ncü sahifesinde Hamdi Bey (Ahmet Hamdi) hakkında şu malûmatı veriyor:

“Türkler arasında, ilk defa eczacı dükkânı açan zattır.

Farmakoloji onun zamanına kadar ancak Rum ve Ermeniler tarafından yapılır ve Türkler yalnız Mısır Çarşısında hekimliğe ait şeyler, yalnız eczacılık değil, aktarlık yaparlardı. (Dr. M. K. Berk: Beyazıt'ta da kökçüler kapısı denilen ve şimdiki Beyazıt tramvay durağı yerine tesadüf eden mahalde iki, üç dükkân vardı ki bunlar bazı nebatları önlerine asarlar ve kuruturlardı. Bundan başka dükkânlarının içinde birçok şişeler ve kutular içinde bazı ilâçlar bulundurulur ve müracaat edenlere istedikleri ilaçları verdikleri gibi, hastalıklarını sorarak ilâç verirlerdi.”)

İlk Türk eczacısı Hamdi Bey tarafından, İstanbulda, Zeyrek Yokuşunun alt başında 1895-98 tarihlerine doğru açılmıştır.

Eczacı Pertev Ethem Bey teşebbüsü, ondan sonradır.

Hamdi Bey Türk gençlerinden çırak almak suretiyle, eczacılığın Türkler arasında rağbet bulmasına çalışmış ve ilk defa bazı müstahzarlar da yapmıştır. Sonraları İstanbul'da Vezneciler caddesinde ve en son olarak Şehzadebaşında, Letâfet apartmanı altında bir büyük dükkânda eczane kurmuştur.

(*) Müellif 8 Nisan 1958 tarihinde vefat etmiştir; vefatında 80 yaşlarında